

Snorrebak.

Ved JUL. HVAMSTRØM

I NÆRHEDEN af Kielsgaard i Hillerslev Sogn med lave Skrænter ud mod Kjelstrup Enge ligger en Bakke, der af Egnens Folk i daglig Tale kaldes Snorrebak. Navnet er ikke almindeligt. Saa vidt jeg har kunnet faa oplyst, findes der kun her i Landet en Bakke til af samme Navn, nemlig Snorrebakken i Knudske¹⁾ Sogn paa Bornholm. Af lignende Navne har jeg igennem Stednavneudvalget faaet oplyst, at der i Sønderjylland findes enkelte Navne som "Snurromhus" eller "Snurromkro", og endelig har jeg i Prof. Vilh. Andersens Beskrivelse af Midtsjælland fundet Navnet "Snorret", som han kalder et Sted i Nærheden af Giesegaard. Det er altsaa Navne, der har noget med snurre, men hvordan og hvorledes? Navnene "Snurromhus" eller "Snurromkuo" er jo lette at forklare, idet de er Navne paa saadanne Steder, der ligger i et Vejsving. Om "Snorret" ved Giesegaard har jeg af Forfatteren P. Rydbergt, der er barnefødt paa Egnen faaet den Forklaring, at Navnet stammer fra en gammel Pil, der stod der paa Stedet i hans Drengetid. Denne Pil var meget snoet og forvredet. Med Hensyn til Opklaringen af Navnet paa Snorrebakkerne er dette vanskeligere. Naar jeg har talt med Bornholmerne om dette Spørgsmaal, saa har de fleste af dem jo den Forklaring, at Navnet stammer fra, at man kører hurtigt ned ad Bakken, man snurrer ned ad den.

Den kendte Folkemindesamler Peder Torsen, Pedersker, til hvem jeg ogsaa har henvendt mig for at faa Oplysninger, er imidlertid af en anden Mening, idet han mener, at dette med at snurre ned ad Bakken er en søgt Forklaring. Han henviser til en Gaard paa Bakken, der før i Tiden hed Snorregaard, og han antager, at der maaske en Gang paa denne Gaard har boet en Mand ved Navn Snorre. Dette kan jo tænkes, og der kan jo heller ikke være noget i Vejen for, at man snurrer ned ad Bakken, men hvorfor snurre ned ad enkelte Bakker fremfor andre, med mindre der samtidig er et lille Sving paa Vejen. Og det er ikke umuligt, at der før i Tiden kan have været et saadant Sving paa Vejen i Siden af Snorrebakken paa Bornholm. I den Beretning, som Amtmand Urne giver af Snorrebakken ca. 1770, siger han, at det hedder "Snorren", fordi man kører hurtigt ned ad Bakken med en Vogn.

Nu er det jo saaledes, at den Vej, der i vore Dage gaar over Snorrebakken i Thy, ikke er ret gammel. Jeg har hørt den gamle Jens Frederiksen fortælle, at der for ca. 100 Aar siden kun var en Kirkesti paa Bakken over til Landsbyen. Om der da paa den gamle Vej fra Hillerslev til Kjelstrup, der fulgte Engen forbi Kielsgaard og forbi Engbjerggaard, har været et saadant Sving i et Fald, der kan have givet Anledning til Navnet, eller det er noget helt andet, kan der ikke siges noget om. Og saa længe vi ikke véd noget bestemt herom, maa vi nøjes med den Forklaring, de Gamle har givet os, og som maaske er den eneste

rigtige. Thi ligesom de vidste at forklare Navnene "Batels Huel"²⁾ og "Furbak"³⁾, saa vidste de ogsaa god Besked med Snorrebak. Anders Overgaard, Hillerslev, har af de gamle faaet den Forklaring, at Navnet stammer fra den Tid, da Natmandsfolk og Kjeltringer holdt til paa Bakken. De holdt mest til i Mikkel Skadhauges Hus, hvor de aad og drak, kastede Kæp og dansede Nætterne ud; der var altid Halløj, det "snurrede" i Bakken.

Af den gamle Jens Frederiksen⁴⁾ har Graves i Kielsgaard faaet følgende Forklaring: Navnet stammer fra den Tid, da Rakkerne vandrede fra Sted til Sted. Landsbyens Beboere holdt jo ikke meget af at have dem til at ligge i Laderne. De kørte saa noget Halm over i et Hul, der var paa Bakken, som de saa skulde ligge i. Men de tiggede og stjal jo alligevel, særlig brugte de mange Æg. Der skulde 16 Æg til en Kjeltringpandekage. Imellem de aad og drak kravlede de op paa Bakken og dansede, det vil sige, de kunde jo ikke danse, de "snurrede" bare.

At der ved Bredderne af de smaa Fjordarme, der nu udgør Kjelstrup Enge, i en længst forsvunden Tid har været Boplads er uden Tvivl. Paa den ene Side af den lille Kiel, der strakte sig mod Hillerslev og som senere har afgivet Navne til Kielsgaard - Kielshus - Kielstorp - Kielsø og Kielseng, er der for faa Aar siden funden en stor Boplads. Om Kielstorp er en Aflægger af denne Boplads, eller om den egentlige Kielsby har ligget paa den modsatte Side i Nærheden af Snorrebak, er det umuligt at sige noget om. Ligeledes er det vanskeligt at sige, om Snorrebakhusene er en Rest af den gamle By eller Bakken er bebygget senere.

Naar vi nu ved, at Natmandsfolk og Kjeltringer har holdt til paa Bakken, saa er det jo klart, at Beboerne paa Snorrebak hovedsagelig har været Tater eller andre Omløbere og Skarnsfolk, men der har ogsaa været honette Folk imellem, som ikke har haft andre Udyder end at de har været fattige og af den Grund har været nødt til at søge Husly paa Snorrebak. I Slutningen af forrige Aarhundrede var der kun faa Huse tilbage.

Om enkelte af disse Beboere paa Snorrebak har jeg af de gamle hørt en Del fortælle.

For noget over 100 Aar siden boede der paa Snorrebak en Mand, der paa Grund af sin sorte Lød gik under Navnet Sorte Jesper. Han var af Taterslægt og blev født ved et Havedige⁵⁾ ovre i Landsbyen. Han kom saaledes til at høre Sognet til og boede i Mikkel Skadhauges Hus⁶⁾. Da han var en lystig Fætter og god til at fortælle Historier, har han sikkert været en god Vært for Omløberne. Han er sikkert den sidste Tater,

²⁾ Et Hul lige neden Fattiggården, hvor en Bonde ved Navn Bertel med et Par løbske Heste kørte ud i og kom aldrig mere til Syne.

³⁾ En lille Bakke i Engen, hvor Bymændene i Fællesskabets Tid drev Faarene sammen, naar enhver skulde have fat i sine.

⁴⁾ Jens Frederiksen var først Gaardmand i Troldborg, Tved Sogn, blev senere Landpost og døde i Kjelstrup.

⁵⁾ Jakob Gasbjergs, det nordligste Hus i Byen, er forlængst nedrevet.

⁶⁾ Det gl. Kielshus.

¹⁾ Lidt Øst for Rønne ved Vejen til Svanike.

der har boet i Sognet. En anden Mand, der levede senere og bedre kan huskes, var Lars Rask. ”Den æ hal ædt lisaam Lars Raskes Kaagring”. I Stedet for Ur havde han en Tvebak i Lommen med en Snor paa, og denne Tvebak kunde jo ikke altid være hel, det var jo tit nogen spurgte, hvad Klokken var. Da han gik rundt og spillede ved Dørene, var han ikke alene godt kendt i Sognet, men ogsaa længere omkring. Han spillede paa Fiol, og til denne havde han en mægtig lang Kasse, der var malet høj rød. Naar nu nogen spurgte: ”Men Lars, hvor har du dog faaet den Kasse fra ?“ svarede han nok saa flot: ”Fra Italien”. Foruden at han gik og spillede Nytaar ind, blev han ogsaa brugt som Spillemand, naar der tærskedes Raps. Dette gik jo saaledes til: Man bredte et Sejl ud paa Marken, hvorpaa Rapsen blev læsset af og tærsket. Paa et Hjørne af Sejlet blev Lars Rask anbragt paa en Stol og spillede saa for fuld Kraft mens Plejlerne gik. Af god Mad og Drikke blev Humøret jo Tid efter anden godt, og det skete ikke saa sjældent, at Kusken kørte for nær ind paa Livet af Lars, saa han gik bag over baade med Fiolen og Stolen. Lars Rask og Konen An Brusgaard gik sommetider til Kirke. En Gang, de kom ind paa Kirkegaarden, hvor flere var tilstede, sakkede An Brusgaard lidt bagud og sagde: ”Det er endda noget pænt Tøj, du har paa Lars”, hvorpaa han vendte sig og svarede: ”Ja, men det har Fanden gale ogsaa kostet Peber”. En anden Gang, da de var kommet til Sæde i Kirken, kunde de ikke hitte Salmenumrene, men saa sagde Lars: ”An Brusgaard Nr. 444”.

Til Slut lidt om An Frænste, der endnu levede i min Barndom. Hun gik rundt med Hvedebrød, imellem hun arbejdede hos Byens Folk. Hun havde jo flere Børn at forsørge, hvoraf det ene, en Dreng, var aandssvag. Denne Dreng kan jeg ikke huske, men har hørt, at hun for det meste havde ham tøjret. Om Sommeren stod han tøjretovre paa Snorrebak. Han kunde løbe til i Tøjret og stritte over Ende ligesom Faarene, naar de blev bange. Om Efteraaret, naar An Frænste var i Kartofflerne, bandt hun ham til et Hjul, og der maatte han staa, mens hun arbejdede. Saa vidt jeg husker var An Frænste den sidste Beboer paa Snorrebak. Som lille Dreng har jeg en Gang været hos hende i et Ærinde. Jeg var ikke ret gammel og kan svagt huske, at det var en Sommerdag og hun gik udenfor sit Hus, men noget klart Billede af den gamle Kone og Huset har jeg ikke i min Erindring. Faa Aar efter var An Frænste og hendes lille Hus ikke mere, men til Minde om Snorrebakhusene staa endnu nogle forkrøblede Hyld og Bærbuske. Jorden paa Snorrebak er stadig Fællesjord, der Aar for Aar lejes ud til den højstbydende. Og indtil for faa Aar siden samledes Bymændene hvert Aar ved Kyndelmisse hos Snefogden for at hente de Penge, der efter deres Hartkorn kunde tilkomme dem. Det var ikke mange Kroner eller Øre, det drejede sig om, men ”Kjørnesavten” var en Festaften for Bymændene. Der vankede gratis Øl og Tobak samt Kaffe to Gange, og der spillede Kort til langt ud paa Natten.

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1946, side 295-300)